

Lexicographic Bulletin

Vol 15 (1985)

Lexicographic Bulletin

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ
1985

**Αλλόφωνα του λ στο γλωσσικό ιδίωμα των
προσφύγων από το Καβακλί της Ανατολικής
Ρουμελίας**

Giannis Ilioudis

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ

1985

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
BULLETIN LEXICOGRAPHIQUE
15 (1983)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑ

1985

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕ ΚΟΙΝΩΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ

Λεωφόρος Συγγροῦ 129 - Β. Δίπλα 1. Ἀθήνα 117 45

Διευθύνων : ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ACADEMIE D'ATHENES
CENTRE DE REDACTION DU DICTIONNAIRE HISTORIQUE
DU GREC MODERNE (LANGUE COMMUNE
ET DIALECTES)

129, Bd Syngrou - 1, rue V. Dipla. Athènes 117 45

Administrateur : NICOLAS G. CONTOSSOPOULOS

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
<i>Αγαπητού Τσοπανάκη: Πλαταμώνας</i>	5- 10
<i>Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη: Τοπωνύμια από την Πιάλεια Τρικάλων</i>	11- 30
<i>Αντώνη Δ. Μπουσμπούκη: Λέξεις του ελληνο-ιταλικού γλωσσικού χώρου</i>	31- 48
<i>Δημητρίου Α. Κρεκούκια: Αρχαιοπινή τοπωνύμια Λευκάδας</i>	49- 59
<i>Νικολάου Γ. Κοντοσοπούλου: Επτανησιακά γλωσσογεωγραφικά</i> ..	61- 67
<i>Νικολάου Γ. Κοντοσοπούλου: Λημνικά γλωσσικά</i>	69- 76
<i>Άντας Κατσίκη-Γκιβάλου: Η γλώσσα του Παλαμά και των δημοτικών τραγουδιών</i>	77-102
<i>Ελευθερίας Γιακουμάκη: Η αισθητική αξία της παραβίασης του γλωσσικού κανόνα στην ποίηση</i>	103-113
<i>Σταύρου Γ. Κατσουλέα: Βυζαντινά επώνυμα Ικαρίας</i>	115-134
<i>Χριστίνας Μπασέα-Μπεζαντάκου: Γλωσσογεωγραφικές παρατηρήσεις στο ιδίωμα της περιοχής Αλαγονίας</i>	135-164
<i>Θανάση Νάκα: Λαϊκή γλώσσα και δημοτικό τραγούδι</i>	147-158
<i>Θανάση Νάκα: Μετοχικά</i>	159-197
<i>Άγγελου Γ. Αφρουδάκη: Καλυμνιακά Τοπωνύμια, Α'</i>	199-214
<i>Γιάννη Ηλιούδη: Αλλόφωνα του λ στο γλωσσικό ιδίωμα των προσφύγων από το Καβακλί της Αν. Ρουμελίας</i>	215-231
<i>Χριστίνας Μπασέα-Μπεζαντάκου: Παρωνύμια από περιοχή της Έξω Μάνης</i>	233-257
<i>Γιάννη Ηλιούδη: Το προθετικό «α» στο γλωσσικό ιδίωμα των προσφύγων από το Καβακλί της Ανατολικής Ρουμελίας</i>	259-269
<i>Χρυσ. Τσικριτσή-Κατσιανάκη: Μερικά διορθωτικά στα «οικογενειακά μας ονόματα» του Μ. Τριανταφυλλίδη</i>	271-277
<i>Σταύρου Μάνεση: Η συμβολή της βυζαντινής κληρονομιάς στην καλύτερη γνώση της νέας ελληνικής γλώσσας</i>	279-300

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

<i>Ελευθερία Γιακουμάκη: Αναστασίου Καραναστάση «Ιστορικό Λεξικό των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας»</i>	301-310
<i>Michel Contini: Giulio Paulis «Lingua e cultura nella Sardegna bizantina»</i>	311-316

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

<i>Άντας Κατσίκη-Γκιβάλου: Μιχάλης Χρ. Οικονόμου (1896-1984)</i>	317-323
--	---------

ΑΛΛΟΦΩΝΑ ΤΟΥ Λ ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΒΑΚΛΙ ΤΗΣ ΑΝ. ΡΟΥΜΕΛΙΑΣ

Στα πλαίσια της προσπάθειάς μου για περιγραφή του καβακλιώτικου ιδιώματος κρίθηκε σκόπιμη η παρουσίαση των αλλόφωνων του λ, μια που αυτά ακριβώς αποτελούν το κυριότερο χαρακτηριστικό του ιδιώματος τούτου¹.

Η προφορά του λ στα βόρεια ιδιώματα μπροστά από τα φωνήεντα α, ο, ου είναι βασικά υπερωϊκή². Στο καβακλιώτικο ιδίωμα ο υπερωϊκός χαρακτήρας έχει προχωρήσει σε πλήρη φωνηεντοποίηση του φθόγγου: έγινε ένα βραχύ ου, που προφέρεται συνήθως στο μισό χρόνο από το χρόνο προφοράς του επόμενου φωνήεντος, π.χ. μήλα > μήουα, ξύλα > ξύουα, λαλιά > ουαλιά κ.λ.π. Έτσι τουλάχιστον ακούγεται στ' αφτί. Μια ενόργανη μέτρηση μπορεί να δείξει διαφορετική πραγματικότητα.

Έχουμε όμως και περιπτώσεις κατά τις οποίες το λ εξελίσσεται σε κ, γ, χ, μετά τα αντίστοιχα χειλικά, π.χ. απλώνω > απχώνου, ή απκώνου, διπλώνω > διπχώνου ή διπκώνου, ευλογία > αυγουγιά, δαυλός > νταυγός, τυφλός > τυφχός κ.ά. Τέλος παρατηρείται και η πλήρης αποβολή του λ, π.χ. ελαφρούτσικος > αφριούτσ'κους.

Αναλυτικότερα, το λ στην αρχή λέξεων:

1. Προ του α γίνεται βραχύχρονο ου, π.χ. ουάδ' < λάδι, ουάχανου < λάχανο.
2. Προ του ο αποβάλλεται, π.χ. ουγαριάζου < λογαριάζω.
3. Προ του ου αποβάλλεται, π.χ. ούσιμου < λούσιμο.

Σε μεσοφωνηεντική θέση και ανεξάρτητα από τα εκατέρωθεν φωνήεντα:

1. Γίνεται βραχύ ου, π.χ.
αλλάζω > ουάζω, άλας > άουας (= αλάτι), αλλαξιά > ουαξ ε ά³, καντήλα > καντήουα, βδέλλα > αγδέουα, έλα > ιάουα.

1. Βλ. Κοντοσοπούλου Ν.Γ., «Νεοελληνικά φωνητικά». Αθηνά 77 (1979), σ. 191-197.

2. Βλ. Παπαδοπούλου Αν., Γραμματική των βορείων ιδιωμάτων της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Αθήναι 1928, σ. 32, Οικονομίδου Δ.Β., «Περί του γλωσσικού ιδιώματος Απεράθου Νάξου». Αθηνά 56 (1952), σ. 223.

3. Για το φαινόμενο της ατελούς συνίζησης, συχνότατο στο καβακλιώτικο ιδίωμα, βλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 13-14.

Την προφορά αυτή την παίρνει καμμιά φορά και ανάμεσα σε σύμφωνα και φωνήεν, π.χ.

κλαδεύω > κουαδεύου.

2. Πέφτει εντελώς, π.χ.

άλλος > άους, μπαλώνω > αμπαώνου, πιλαλώ > πιαού, αλλού > αού, αγριόσκυλο > αγρ^ε όσκυου, ξήλωμα > ξήουμα, γελώ > ιού, βελόνι > βιόν', κώλος > κώους, βουλώνω > βουώνου, βούλωμα > βούουμα.

Πτώση του παρατηρείται και ανάμεσα σε σύμφωνο και φωνήεν, π.χ.

κλωναρώνω > κουναρώνου, κλώθω > κώθου, γλώσσα > γώσσα, γλωσσούδα (κν. γλωσσίτσα) > γουσσούδα.

3. Συμπαράσύρει στην πτώση του το φωνήεν που ακολουθεί και έτσι η λέξη χάνει μία συλλαβή ολόκληρη. Πδ.

καταλαχού > καταχού, κωλόπανο > κώπανου, κουλούρα > κούρα, μοιρολογώ > μοιρουγού. Στις περιπτώσεις κώπανου και κούρα έχουμε και αναβιβασμό του τόνου στη συλλαβή που προηγείται από το πάθος.

Μερικά παραδείγματα τροπής του υπερωϊκού λ σε ένα από τα σύμφωνα κ, γ, χ είναι τα παρακάτω:

απλώνω > απχώνου ή απκώνου, αυλακιά > αυγακιά, δαυλός > δαυγός, τυφλά > τυφχά, τυφλός > τυφχός.

Ας προστεθή ότι στην περίπτωση της λ. παουμαριά (από το παλαμαριά) έχουμε τροπή του υπερωϊκού λ σε πλήρες φωνήεν ου και πτώση του φωνήεντος α που ακολουθούσε.

Παρακάτω κατ' αλφαβητική σειρά δίδονται οι λέξεις του καβακλιώτικου ιδιώματος που περιέχουν αλλόφωνο του λ ή αποβάλλουν αυτό. Δε θέλησα να δώσω το υλικό αυτό χωρισμένο σε ομάδες λέξεων ανάλογα με την τροπή του λ που παρατηρείται στην κάθε λέξη, γιατί η αξία του δεν είναι άλλη από τον εμπλουτισμό του αρχείου του Ιστορικού Λεξικού με μερικές δεκάδες καβακλιώτικων λέξεων με τα περίεργα αυτά φθογγικά πάθη.

αγδέουα, η⁴: η βδέλλα. «Άντα κρούουνταν κι μαζώνιταν μαύρου ιόμα, έβαναν αγδέουα κι ρουφούσι του ιόμα (: αίμα)».

αγρεόσκυου, του: το άγριο σκυλί· χρησιμοποιείται και μεταφορικά ως βρισιά κατά κακού ανθρώπου.

αμπάουμα, του: το μπάλωμα.

αμπάουτους, ι: αυτός που δεν είναι μπαλωμένος. «Γκιζέρζι μι αμπάουτα σκουτιά», βολτάριζε με ρούχα που δεν ήταν μπαλωμένα.

αμπαώνου: μπαλώνω.

4. Πρβλ. Κωστάκη Αθ., Σύντομη γραμματική της Τσακωνικής διαλέκτου. Αθήνα 1951, σ. 160.

αμπιόβιργα, η: αμπελόβεργα «Ἄμα δε δ'λέψ'ς τ' αμπέλ', μαζώντς αμπιόβιργις», αν δε δουλέψεις το αμπέλι, μαζεύεις αμπελόβεργες.

αμπιουτόπ', του: αμπελότοπος. «Αυτηνά η ντάμια είνι αμπιουτόπια», αυτή δα η περιοχή είναι αμπελότοποι.

αμπιουχώραφου, του: αμπελοχώραφο, το χωράφι, όπου μπορεί να φυτευθεί αμπέλι.

αμπιόφυου, του⁵: το αμπελόφυλλο.

αμπρουστέουα, η⁶: μπροστινέλλα.

αναού: αναλύω. «Αναού τ' λίγδα», διαλύω το λίπος.

ανάουατους, ι: ο ανάλατος. «Αναουατου φαί». «Φεύγα 'πέδουν ε ανάουατι», φύγε από δω βρε ανάλατε (μεταφ. χρήση χάριν ειρωνείας προς κάποιον, που υποτίθεται ότι δεν τον αλάτισε η μαμμή κατά τη γέννα του).

ανιμόξου, του: το ανεμόξυλο, ταλασιουργικό όργανο.

ανιμόστρουφους, ι⁷: ο ανεμοστρόβιλος. «Βήκι μια μπούρα κι σήκουσιν έναν ανιμόστρουφου», βγήκε μια ανεμοθύελλα και σήκωσε ένα ανεμοστρόβιλο.

αξήουτους, ι: αυτός που δεν είναι ξηλωμένος.

αού: αλλού. «Αού ι ένας, αού ι άους», αλλού ο ένας, αλλού ο άλλος.

άουαγμα, του: άλλαγμα, η αλλαγή.

αουάζου: αλλάζω. «'ν Κυριακή ι κόσμους αουάζ' κι πααίν' σ'ν ικκλησ ε ά».

αουαξ ε ά, η: αλλαξιά. «Τότι τάχαμι τα πιδιά 'που μια ουαξ ε ά^{7α} σκουτιά», τότε είχαμε για τα παιδιά από μια αλλαξιά ρούχα.

άουας, του⁸: το άλας.

αουάτ', του: το αλάτι.

αουάτζμα, του: αλάτισμα.

αουατίζου: αλατίζω· η μτχ. αουατζμένους.

αουνίζου⁹: αλωνίζω. «Κείνα τα χρόνια αώντζαμι ούλου του καουκαίρ'», εκείνα τα χρόνια αλωνίζαμε καθ' όλο το καλοκαίρι.

αουπότρυπα, η: η είσοδος της φωλιάς της αλεπούς.

αουπού, η: αλεπού. «Ψ'ηουά στου Πρόχουμα ήταν μια ουπού μι τ' αουπού-

5. Πρβλ. Προμπονά Ι., «Ο ρωτακισμός και η ιδιότυπος προφορά του φθόγγου λ εις το γλωσσικό ιδίωμα Φιλωτίου Νάξου». Επετ. Εταιρ. Κυκλαδικών μελετών 3 (1963) σ. 515.

6. Βλ. Heisenberg Α., «Die liquida ρ im Dialect von Samothrake». Αφιέρωμα εις Γ. Ν. Χατζηδάκι. Αθήναι 1921, σ. 95.

7. Βλ. Heisenberg Α., ό.π., σ. 94.

7α. Στο καβακλιώτικο ιδίωμα αφαιρείται το αρχικό άτονο α μιας λέξης, όταν η προηγούμενη λήγει σε α τονούμενο, αλλά «έν' αών» (: ένα αλώνι).

8. Βλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 32, Ανδριώτη Ν., Το γλωσσικό ιδίωμα των Φαράσων Αθήναι 1948, σ. 30, Σιγάλα Α., «Γλωσσικά ιδιώματα και εποικισμοί της Νάξου». Ναξιακόν Αρχείον 15, Νάξος 1949, σ. 207, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π. σ. 193. Κωστάκη Αθ., ό.π., σ.162.

9. Πρβλ. Σιγάλα, ό.π., σ. 207.

- δια τ'ς». Ψ'ηλά στο Πρόχωμα (τοπων.) ήταν μια αλεπού με τα μικρά της. αουπούδ', του¹⁰: (υποκ.) το μικρό της αλεπούς. άους, ι¹¹: ο άλλος. άουστους, ι: ο άλουστος. άπχουμα και άπκουμα, του: άπλωμα. απχώνου και απκώνου: απλώνω. αυγάκ', του: το αυλάκι. αυγακιά, η: αυλακιά. «Αυτός δεν έχ' μια 'βγακιά χουράφ'»: η έκφραση για κάποιον που είναι ακτήμονας. αυγακιάζου: φτιάχνω αυλάκια. «Δα πα ν' αυγακιάσου του χουράφ' να κάψου 'ν καουαμ ε ά», θα πάω να φτιάξω αυλάκια στο χωράφι (ώστε να μη διαδοθεί η φωτιά) για να κάψω την καλαμιά. αυγουγιά, η: η νόσος ευλογιά. αφάος, ι¹²: ο ομφαλός. «Δεν τόδισαν τουν αφάο τ' κι έτριξι του ιμα τ' κι πάει του πιδί, τόχασαμι», δεν του έδεσαν τον ομφαλό του κι έτρεξε το αίμα του και πάει το παιδί, το χάσαμε. αφριούτσ'κους, ι: ο ελαφρούτσικος, ο κουτός. αχειρόμυου, του: ο χειρόμυλος. «Μι τ' αχειρόμυου άλιθαμι μπλιγούρ', ρόβ', στιάρ'». άών' του¹³: το αλώνι· στον πληθ. η λέξη δηλώνει και την εποχή του αλωνισμού. «Δα σι πλιαρώσου τ' άώνια», θα σε πληρώσω κατά τον αλωνισμό. «Σαράντ' άώνια σαράντα μέρις, έν' άών' σαράντα μέρις». Όταν ο καιρός ήταν καλός, σε σαράντα μέρες ήταν δυνατό ν' αλωνιστούν σαράντα αλώνια, αντίθετα, αν ήταν βροχερός, ένα αλώνι πιθανό να καθυστερούσε και σαράντα μέρες, εξ ου και η παραπάνω παροιμία. δα του βάου¹⁴: θα το βάλλω. βαριούδ', του: το βαρελάκι. «Του τυρί τόβαναν σι βαριούδ'». Βασιούτς, ι: (υποκ.) ο Βασιλάκης. δα του βγάου¹⁵: θα το βγάλω. βγαστάρ', του¹⁶: το βλαστάρι. «Άμα είναι πουλλά τα βγαστάρια, δε βγάν' τ' αμπέλ' πουλλά σταφύλια».

10. Βλ. Φιλήντα Μ., Γραμματική της Ρωμαϊκής γλώσσας. Αθήνα 1907, σ. 68.

11. Βλ. Heisenberg Α., ό.π., σ. 92. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 33, Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30, Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 161, 162, Κοντοσοπούλου Ν., ό.π., σ. 193, Προμπονά Ι., ό.π., σ. 516, Ημέλλου, Στ. «Γλωσσογεωγραφικά τινά εκ Νάξου», 'Αθηνά 67 (1963-64), σ. 37.

12. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30.

13. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., Σιγάλα, Α. ό.π., σ. 267.

14. Πρβλ. Σιγάλα Α., ό.π.

15. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π.

16. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 31.

βγαστίζου: βλαστάνω. «Τ' ἀμπέλ' χίρσι να βγαστίζ'», το ἀμπέλι ἀρχισε να βγάζει βλαστάρια.

βιόν' του¹⁷: το βελόνι. «Πέρασι του ράμμα στου βιόν'», πέρασε την κλωστή στο βελόνι.

βιόνα, η¹⁸: η βελόνα. «Μι 'ς βιόνις πλέγ'ν τα τζιαράπια», με τις βελόνες πλέκουν τις μάλλινες κάλτσες.

βιουνιά, η: η βελονιά.

βούουμα, του: το βούλωμα, το πώμα.

βουώνου¹⁹: βουλώνω.

γάουα, του²⁰: γάλα. «Κώτσι η 'βάουα κι έχ'σι του γάουα», κλώτσησε η βουβάλα κι έχυσε το γάλα.

γαουατσίδα, η: η γαλατσίδα.

γκουού²¹: κυλώ, πετώ. «Τα πράματα σ' μη τα γκουουάς δώθι-κείθι», τα πράγματά σου μη τα πετάς από δω κι από κει.

γκουντούα, η: το πιθάρι, λέγεται και «σφίδα».

γκουντουούδ', του: το μικρό κούτσουρο (γκουντούλ': το κούτσουρο· από το κόνδυλος;)

γκρούουμα, του: το γούρλωμα. «Τι γκρούουμα μάτια είναι αυτό;» Τι γουρλώνεις έτσι τα μάτια σου;

γκρουουμάτς, ι: αυτός που έχει μάτια γουρλωμένα («γουρλομάτης»).

κρουώνου: γουρλώνω. «Του πιδούδ' μας, αντα 'κούει του χταβούδ' να λυχτά, γκρουών' τα μάτια», το παιδάκι μας, όταν ακούει το σκυλάκι να γαυγίζει, γουρλώνει τα μάτια του.

γώσσα, η²²: η γλώσσα. «Αυτή έχ' μια γώσσα!» Για γυναίκα γλωσσού.

γουσσούδα, η: (υποκ.) γλωσσίτσα.

δάχτυου, του²³: το δάχτυλο.

δαχτυούδ', του: (υποκ.) το δαχτυλάκι.

διαουάμπ': διαλάμπει. Έτσι λένε οι καβακλιώτες όταν αστράφτει ο ουρανός, χωρίς όμως να μπουμπουνίζει.

διπχώνου και διπκώνου²⁴: διπλώνω.

17. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30.

18. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν. Γ., ό.π., σ. 193.

19. Πρβλ. Σιγάλα Α., ό.π., Κοντοσόπουλου Ν.Γ., «Παρατηρήσεις εις την διάλεκτον της Δ. Κρήτης». Αθηνά 63 (1959), σ. 327.

20. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 161, Κοντοσόπουλου Ν. Γ., ό.π., του ίδιου, «Νεοελλην. φωνητικά», ό.π., σ. 193, Προμπονά Ι., ό.π., σ. 515.

21. Πρβλ. Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 160.

22. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 161.

23. Πρβλ. Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 160.

24. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 31.

δίπχουμα και δίπκουμα, του: το δίπλωμα, η δίπλωση.

δίχαου, του: το δίχαλο, είδος σκαπάνης.

ζεύγα, η²⁵: η ζεύλα.

θάουασσα, η²⁶: θάλασσα.

θέου²⁷: θέλω.

θηούδα, η: η μικρή θηλειά («θ'λειά»: θηλειά).

θιός, ι: ο θολός. «Είνι θιό του νιαρό κι δεν πίνιτι».

θιώνου²⁸: θολώνω.

ιάουα²⁹: έλα. «Ίάουα δω μαρή», έλα δω μωρή.

ιδιόσκαουα, η: ταλασιουργικό όργανο με το οποίο ιδιάζουν το νήμα.

ιού³⁰: γελώ. «Ίουά νο χαζός», γελά σαν χαζός.

ιουάδ', του: το γελάδι.

ιουάδα, η³¹: η αγελάδα. «Η ιουάδα έκουψιν, έφαϊ στιάρ' κι φούσκουσιν», η γελάδα έκοψε (ενν. το σκoinί), έφαγε σιτάρι και φούσκωσε. «Η ιουάδα μ' iένντσιν ένα μουσκαρούδ'».

ιουαδάρ'ς, ι: ο βοσκός αγελάδων, γελαδάρης.

ιάουσκα: γελάστηκα, απατήθηκα.

καμήουα, η: η καμήλα. «Σικρόπ'σαν ν' καμήουα», η έκφραση αυτή δηλώνει ότι κάποιοι διέλυσαν τη συνεργασία τους. Παλαιότερα, κάθε Πρωτοχρονιά τηρούνταν το έθιμο της «καμήουας», κατά το οποίο τα παλληκάρια του χωριού περιφέρονταν κατά ομάδες από σπίτι σε σπίτι έχοντας ένα ομοίωμα καμήλας και τραγουδούσαν. Την επομένη κατέστρεφαν το ομοίωμα συμβολίζοντας κατά κάποιο τρόπο τη διάλυση της συνεργασίας τους.

κάνέουα, η: κάνουλα του βαρελιού.

καντήουα, η: καντήλα. «Τότι καταλάβνισκαν άμα iένιταν σεισμός χτάζουντας 'ν καντήουα», τότε αντιλαμβάνονταν αν γινόταν σεισμός κοιτάζοντας την καντήλα.

καντηούδ', του: το καντηλάκι.

καός, ι³²: ο καλός. «Ί καός μ'», χαϊδευτική έκφραση μάννας προς το παιδί.

25. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 194.

26. Βλ. Σιγάλα Α., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ.161, Κοντοσόπουλου Ν., «Παρατηρήσεις εις την διάλεκτον της Δ. Κρήτης», σ. 326, Προμπονά Ι., ό.π., Ημελλου Σ., ό.π., σ. 39.

27. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30, Σιγάλα Α., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 160, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 327, Ημελλου Σ., ό.π., σ. 40.

28. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π.

29. Πρβλ. ό.π., Σιγάλα Α., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 161, Προμπονά Ι., ό.π., Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., του ίδιου, «Νεοελλ. φωνητικά», σ. 193.

30. Πρβλ. Ήμελλου Στ., ό.π.

31. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., Ήμελλου Στ., ό.π., σ. 39.

32. Βλ. Παπαδοπούλου Αν., ό.π., σ. 32, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 194, Ανδριώτη Ν., ό.π., Σιγάλα Α., ό.π., Ήμελλου Στ., ό.π., σ. 37.

καότ'κους, ι: ο καλότυχος. Συνηθισμένη η έκφραση «καότ'κους ισύ!» με ειρωνική σημασία για κάποιον που προσπαθεί πάντα να βρισκτεται σε πλεονεκτική θέση έναντι των άλλων.

καουά³³: καλά. «Καουά βρε, σ' άκ'σα, μούουξι», καλά βρε σ' άκουσα, μούλωξε.

καουάθ', του³⁴: το καλάθι

καουάθα, η: το μεγάλο καλάθι.

καουαθούδ', του: το καλάθκι.

καουαθούδα, η: το μικρό καλάθι.

καουαμ ε ά, η: η καλαμιά των σιτηρών. «Έκιουαν 'ς καουαμές κι κινούσαν να ουργών'ν» έκαιγαν τις καλαμιές κι άρχιζαν να οργώνουν.

καουάμ', του: 1) το φυτό καλάμι, 2) το μασούρι, 3) το αντικνήμιο.

καουμίζου: καλαμίζω, περιτυλίσσω νήμα στα μασούρια.

καουάμ'ζμα, του: καλάμισμα, η περιτύλιξη νήματος στα μασούρια.

καούδια, τα: τα καλούδια, τα δωράκια. «Τί καούδια μας ίφιρις;»

καουκαίρ', του³⁵: καλοκαίρι.

καουκαίριασι: καλοκαίριασε.

καουκιριάτ'κους, ι: καλοκαιριάτικος.

καουπέρας', η: καλοπέραση.

καουπιρνού³⁶: καλοπερνώ.

καουσόρ'σμα, του: το καλωσόρισμα.

καουσουρίζου³⁷: καλωσορίζω. «Καουσόρ'σα του μουσαφίρ'».

καπέου, του: το καπέλλο (υποκορ. καπιούδ').

καρεόφυου και καρυδόφυου, του: το καρυδόφυλλο.

καρκέουα, η: ο κρίκος.

καρκιούδα, η: (υποκ.) ο μικρός κρίκος.

καταχού: (καταλαχού) κατά τύχη, συμπτωματικά. «Μπίτζαμι τ' δ'λειά μας κι καταχού ήρθιν ι Γκουντής κι μας χασ'μέρ'σιν», τελειώναμε τη δουλειά μας και συμπτωματικά ήρθεν ο Κώστας και μας χασομέρησε.

κατσίβιους, ι: ο γύφτος.

κατσιβέουα, η: η γύφτισσα.

κατσιβιούδ', του: το γυφτάκι.

33. Πρβλ. Φιλήντα Μ., ό.π., σ. 68, Heisenberg Α., ό.π., σ. 93, Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 33, Σιγάλα Α., ό.π., Προμπονά Ι., ό.π., σ. 519, Ήμελλου Στ., ό.π., Κοντοσόπουλου Ν., «Παρατηρήσεις εις την διάλ. Δ. Κρήτης», σ.327, του ίδιου, «Νεοελλ. φων.», σ. 193.

34. Βλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 32, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 194.

35. Πρβλ. Heisenberg Α., ό.π., σ. 98.

36. Πρβλ. ό.π., σ. 93.

37. Πρβλ. ό.π., σ. 92.

- κιφαούρους, ι: ο κεφάλας, χρησιμοποιείται ως βρισιά^{37α}.
 κιφαούδ', του: το κεφαλάκι.
 κιφάουμα, του: το κεφαλάρι όπου πηγάζει νερό.
 κόκκαου, του: το κόκκαλο. «Νο κείνου του σκ'λι που νε τ' αφήν του κόκ-
 καου, νε του τρώει», σαν εκείνο το σκυλί που ούτε αφήνει το κόκκαλο ούτε
 το τρώει.
 κουαδεύου³⁸: κλαδεύω.
 κυοάδιμα, του: το κλάδεμα.
 κυοαδιφτήρ', του: το κλαδεφτήρι, ψαλίδι ειδικό για κλάδεμα.
 κουάνου³⁹: κλάνω. «Κόασι ι σ'χάναβους», έκλασε ο σιχαμένος.
 κουαού: κουβαλώ, στον παρ. «κουαούσα».
 δα κουάψ'⁴⁰: θα κλάψει.
 κουάψαρς, ι: ο κλαψιάρης.
 κουάψιμου, του⁴¹: το κλάψιμο.
 κουκ'θούδα, η⁴²: το μικρό κολοκύθι.
 κουκούδα, η⁴³: η κουκλίτσα. «Η κουκούδα μας» (χαϊδευτική έκφραση).
 κουνάρ', του: το κλωνάρι. «Η γκάργκα στου κουνάρ' κι του μπακίρ' στουν
 άλτσου» (παρ.), η καλιακούδα στο κλωνάρι και το τσουκάλι στη φωτιά.
 κουναρώνου: βγάζω κλωνάρια.
 κουουκύθα, η⁴⁴: κολοκύθα.
 κουπέουα, η: κοπέλλα. «Δεν αντρέπιτι γκουτζιάμ κουπέουα!».
 κουπιούδα, η: (υποκ.) η μικρή κοπέλλα.
 κουπρόσκου, του⁴⁵: το σκυλί που περιφέρεται στις κοπριές, χρησιμο-
 ποιείται και ως βρισιά.
 κούρα, η⁴⁶: η κουλούρα. «Τα πιδούδια τουν αϊ-Βασίλ' τραουδούσαν 'που
 σπίτ' σι σπίτ' κι μάζουναν κούρις».
 κουριούδ', του: μικρή κουρελού. «Δα υφάνου κουριούδια».
 κουρούδα, η: (υποκ.) η μικρή κουλούρα.

37α. Πρβλ. την κρητική παροιμία «είπε-νε ο γάιδαρος τον κούκλα (= κόκορα) κε-
 φαλάρο» που αντιστοιχεί στην κοινή «είπε ο γάιδαρος τον πετεινό κεφάλα».

38. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30.

39. Βλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 33, Ανδριώτη Ν., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π.

40. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π.

41. Πρβλ. ό.π.

42. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 193.

43. Βλ. ό.π.

44. Πρβλ. Κοντοσόπουλου Ν., «Παρατηρήσεις εις την διάλεκτον Δ. Κρήτης», σ.327.

45. Πρβλ. Heisenberg Α., ό.π., σ. 94.

46. Πρβλ. Προμπονά Ι., ό.π., σ. 517, Κοντοσόπουλου Ν., «Νεοελλην. φων.», ό.π.,
 σ. 193.

- κουσσαρεά, η⁴⁷: η κλώσσα.
 κουσσού: κλωσσώ.
 κουστή, η⁴⁸: η κλωστή.
 κουστούδα, η: η μικρή κλωστή. «Μια κουστούδα ψηνά σ'», μια μικρή μικρή κλωστή πάνω σου.
 κουτάουα, η: η κουτάλα.
 κουταούδ', του: το κουταλάκι.
 κουτσεά, η: κλωτσιά.
 κουτσού: κλωτσώ.
 κουτσουού: κουτσουρίζω. «Τ' αρνίθια κουτσουούν όπ' φτάσ'ν».
 κρεαουαλίζου: λαλώ τρομαγμένα. «Τι κρεαουαλίζ'ν τ' αρνίθια;», γιατί λαλούν τρομαγμένα τα κοτόπουλα;
 κριμνόξου, του: εξάρτημα του αργαλειού.
 κυνηγόσκου, του: το κυνηγετικό σκυλί.
 κώθου⁴⁹: κλώθω, στρέφω, κλωθογυρίζω, κάνω κυκλική πορεία. «Δε μπορούσα νάρθου ίσια κι έκουσα 'που όυρα (: γύρωθεν) κι ήρθα».
 κώους, ι⁵⁰: ο κώλος. «Άδειους κώους τσάπουρνα (: αγριοδαμάσκηνα) χαλέβ'», (παρ.) για κάποιον που είναι εύκαιρος και περιφέρεται αναζητώντας ασχολία και ενοχλώντας τους άλλους.
 κώπανου, του: το κωλόπανο.
 κώσιμου, του: το κλώσιμο, η περιστροφή.
 κώσμα, του: από το «κώθου» και σημαίνει στροφή ή καμπή.
 κώσσα, η⁵¹: η κλώσσα. «Η κώσσα φ' λάγ' τα πουούδια τ'ς», η κλώσσα φυλάγει τα πουλάκια της.
 κώστ'ς, ι⁵²: ο κλώστης.
 μαννόφου, του: το φύλλο παλιού κρεμμυδιού (μάννας).
 μαντάουμα, του: το μαντάλωμα.
 μανταώνου: μανταλώνω.
 μαντήουα, η: μαντήλα.
 μαντηούδ', του: μαντηλάκι.
 μαντρόσκου, του: το μαντρόσκυλο.
 μάουμα, του: μάλωμα. «Πάτ'σαν ένα μάουμα!» Μάλωσαν πάρα πολύ.
 μαχαουάς, ι: μαχαλάς, η συνοικία (από το τουρκ. mahalle).

47. Βλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 32, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 194.

48. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 193.

49. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., του ίδιου, «Παρατηρήσεις εις την διάλεκτον της Δ. Κρήτης», ό.π., σ. 326.

50. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., Ήμελλου Στ., ό.π., σ. 37.

51. Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 160.

52. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., «Νεοελλην. φων.», ό.π., σ. 193.

- μαώνου: μαλώνω.
 μήου, του⁵³: το μήλο.
 μηούδ', του: (υποκ.) το μικρό μήλο.
 μυξουμάντηου, του: το μυξομάντηλο.
 μιουανιάζου: μελανιάζω. «Μιουάνιασι του κουρμί τ' απ' του λουμπούτ'», μελάνιασε το σώμα του από το ξύλο.
 μιουάνιασμα, του: το μελάνιασμα.
 μιουανός, ι: ο μελανός.
 μισάουα, η: μεσάλα, υφαντό τραπεζομάντηλο.
 μοιρόγ', του: το μοιρολόγι.
 μοιρόγ'μα, του: το μοιρολόγημα.
 μοιρουγού: μοιρολογώ.
 μουουχτά: μουλωχτά, αμίλητα.
 μουουχτός, ι: μουλωχτός, αμίλητος. «Πήναν σ' βρύσ' μουουχτά κι ίπιρναν μουουχτό νιαρό κι τούχαν ια φάρμακου, ντα πάθινι κάνας απού αέρα (: κακό πνεύμα)». Κατά το δόγμα «ό τρώσας και ίάσεται» το στοιχείο της βρύσης, το κακό πνεύμα, όταν βλάψει κάποιον το νερό που είναι και δικό του (του στοιχείου), φέρνει τη θεραπεία στον ασθενή.
 μουρόφυου, του: το φύλλο της μουριάς.
 μουώνου⁵⁴: μουλλώνω, λουφάζω, σιωπώ. «Μούουξι ε» ή «μούξι ε» συνηθέστατη έκφραση στον καθημερινό καβακλιώτικο λόγο με την οποία αποστομώνουν τους νεώτερους.
 μόχα, η⁵⁵: μολόχα.
 μπιουνιάζου: βελονίζω. «Μπιόνιαζαν καπνό».
 μπούα, η⁵⁶: η νύφη (μπούλα).
 μπούκουα, η: (μπούκλα) ξύλινο παγούρι σκαλισμένο, στο οποίο έβαζαν κρασί και «καλνούσαν στ' χαρά» καλούσαν στο γάμο.
 μπούκους, ι⁵⁷: (μπούκλος) ξύλινο δοχείο κυλινδρικού σχήματος στο οποίο έβαζαν νερό για το χωράφι.
 μπουουστίζω: βολεύω, τακτοποιώ, διευθετώ. «Έχου ένα σουρό χουσμέτια να κάμου, δα τα μπουουστίσου μάνι-μάνι».
 μύγδαου, του: το αμύγδαλο.
 μουνάς, ι: ο μυλωνάς.

53. Πρβλ. Φιλήντα Μ., ό.π., σ. 68, Παπαδοπούλου Α., ό.π., Ανδριώτη Ν., ό.π., Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., Ἡμελλου Στ., ό.π., σ. 39.

54. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., ό.π.

55. Βλ. ό.π.

56. Βλ. ό.π.

57. Βλ. ό.π.

μύους, ι⁵⁸: μύλος.

νακατόξου, του: ξύλινη ράβδος με την οποία ανακάτωναν τη στάχτη της «γάστρας».

νταυγός, ι⁵⁹: (δαυλός) η νόσος του σιταριού δαυλίτις.

ντράουα, η⁶⁰: η ζάλη (το ρ. ντραλίζουμι).

ντρουβανόγλου, του: το γάλα που απομένει στη ντουρβάννα μετά την παρασκευή του βουτύρου.

ντρουβανόξου, του: η ξύλινη ράβδος με την οποία χτυπώντας το γάλα μέσα στη ντουρβάννα γίνεται βούτυρο.

ξάουαγμα, του: η αλλαγή (συνήθως των ρούχων).

ξουάζου: (ξαλλάζω) βγάζω τα καινούρια ρούχα και φορά τα παλιά.

ξάπχουμα και ξάπκουμα, του: ξάπλωμα.

ξαπχώνου και ξαπκώνου⁶¹: ξαπλώνω.

ξουακιιάζου: αυλακιάζω, δημιουργώ αυλάκια.

ξουακιάσμα, του: η δημιουργία αυλακιών.

ξήουμα, του: το ξήλωμα.

ξηώνου: ξηλώνω.

ξιβγασταρίζου: κόβω βλαστάρια φυτού. «Ξιβγασταρίζου τ' αμπέλ'».

ξιβγαστάρ'σμα, του: το να κόβει κάποιος βλαστάρια φυτού.

ξιγκρούουμα, του: (ξεγούρλωμα) εξαγρίωση που εκφράζεται με γούρλωμα των ματιών.

ξιγκρουώνου, -ουμι: εξαγριώνομαι και γουρλώνουν τα μάτια μου. Κατά μεταφορά αδυνατίζω πολύ ώστε γουρλώνουν τα μάτια μου. «Μή μι ξιγκρουώνισι, δα σι φτάσ' πάταρους», μη μου εξαγριώνεσαι, θα σούρθει χτύπημα. «Κράτ'σι σαρακουστή κι ξιγκρουώθικιν», νήστεψε και αδυνάτισε τόσο που γούρλωσαν τα μάτια του.

ξιδίπχουμα, του: το ξεδίπλωμα.

ξιδιπχώνου: ξεδιπλώνω.

ξικουσσού: παύω να κλωσώ. «Η όρθα ξικόησσι».

ξιμαώνου: διευθετώ το μάλωμα, την παρεξήγηση με κάποιον. «Ήταν μαουμέν' κι ξιμάουσαν», ήταν μαλωμένοι και διευθέτησαν την παρεξήγηση.

ξινόγλου, του: ξινόγαλα. «Του ξινόγλου του δίν'ν στα χταβούδια(σκυλάκια)».

ξιπιτάουμα, του: το ξεπετάλωμα.

ξιπιτάουτους, ι: αυτός που δεν είναι πεταλωμένος. «Λύκους ξιπιτάουτους», για άνθρωπο αναίσχυτο.

58. Πρβλ. Φιλήντα Μ., ό.π., Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 32, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., του ίδιου, «Παρατηρήσεις εις ...Δ. Κρήτης», ό.π., σ. 327, Προμπονά, Ι. ό.π., σ.516.

59. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., «Νεοελλ. φωνητικά», ό.π., σ. 193.

60. Βλ. ό.π.

61. Βλ. ό.π., σ. 194.

- ξιπιταώνου: αφαιρώ το πέταλο (εν. του ζώου).
 ξύου, του⁶²: το ξύλο. «Έκουβαμι ξύουα στου λόγγου».
 ξουοφάι, του: ξυλοφάγος, η ράσπα.
 ξυόχτινου, του: το ξυλόχτενο, εξάρτημα του αργαλειού.
 ουάδ', του⁶³: το λάδι. «Δεν απόμκιν ούδι μια σταξ ε ά ουάδ'», δεν απόμεινε ούτε μια σταγόνα λάδι.
 ουαδώνου⁶⁴: λαδώνω.
 ουαζαραίοι, οι: οι Λαζαραίοι. Έτσι ονόμαζαν οι Καβακλιώτες τα κοριτσάκια που κατά το Σάββατο του Λαζάρου περιφέρονταν από σπίτι σε σπίτι τραγουδώντας και μαζεύοντας αυγά. Έτσι επίσης ονόμαζαν και τα αγοράκια που όμως περιφέρονταν και τραγουδούσαν τη Μ. Πέμπτη.
 ουάκκα, η: λάκκα, λάκκος.
 ουαλιά, η⁶⁵: η λαλιά.
 ουαού^{65α}: λαλώ, φωνάζω. «ουάλτσι ι πέτ'νους», λάλησε ο πετεινός.
 ουάσπ', η⁶⁶: η λάσπη.
 ουασπάς, ι: ο λασπάς, αυτός που φτιάχνει λάσπη.
 ουασπίζ': λασπίζει: έτσι εκφράζονται οι Καβακλιώτες, όταν μετά τη βροχή το έδαφος είναι λασπώδες.
 ουασπώνου, -ουμι: λασπώνω, -ομαι. «Ι χισμένους ιουά τουν ουασπουμένου» (παρ.), ο χεσμένος περιγελά τον λασπωμένο.
 ουάχανου, του⁶⁷: το λάχανο.
 ουαχανόκηπα και ουαχανουκήπια, τα: οι λαχανόκηποι.
 ουαχτάρα, η: η λαχτάρα, το τρόμαγμα. «Έπαθιν ουαχτάρα», τρώμαξε.
 ουαχταρνού: λαχταρώ, τρομάζω.
 ουαχτάρ'σμα, του: η λαχτάρα, το τρόμαγμα.
 ουβάουα, η: η βουβάλα.

62. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 161, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π. σ. 195, του ίδιου, «Παρατηρήσεις εις... Δ. Κρήτης», ό.π., σ. 327, Προμπονά Ι., ό.π., σ. 516 517, Ήμελλου Στ., ό.π., σ. 39.

63. Πρβλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 33, Σιγάλα Α., ό.π., σ. 208, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 326, 327, του ίδιου, «Νεοελλ. φων.», ό.π., σ. 194, Προμπονά Ι., ό.π., σ. 515, Ήμελλου Στ., ό.π., σ. 37.

64. Πρβλ. Προμπονά Ι., ό.π.

65. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30.

65α. Πρβλ. ό.π.

66. Πρβλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 161, Ήμελλου Στ., ό.π., σ. 37.

67. Πρβλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 32, 33, Ανδριώτη Ν., ό.π., Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 193, του ίδιου, «Παρατηρήσεις εις... Δ. Κρήτης», ό.π., σ. 326, 327.

- ουγαριάζου⁶⁸: λογαριάζω, σκέφτομαι. «Ουγαριάζου τουρά τι δ'λειές έχου να κάμου».
- ουγάριασμα, του: το λογάριασμα, ο συλλογισμός.
- ουγαριασμός, ι⁶⁹: ο λογαριασμός.
- ουδιάζου⁷⁰: λουλουδίζω, ανθίζω.
- ούδιασμα, του: η άνθιση των λουλουδιών.
- ουδούδ', του⁷¹: το λουλουδάκι.
- ούζου⁷²: λούζω. «Έουσα του πιδούδ' μ'», έλουσα το παιδάκι μου.
- ουκάγκου, του: το λουκάνικο.
- ουκαγκούδ', του: (υποκ.) το μικρό λουκάνικο.
- ούρα-ούρα: ολόγυρα.
- ούσιμου, του: το λούσιμο.
- παλιόσκυου, του: το παλιόσκυλο.
- πανούκουα, η: η πανούκλα. «Πανούκουα τ' κιαρατά», βρισιά προς γυναίκα.
- παούκ', του: το παλούκι. «Παούκ' σι παούκ' παούκουσι τουν κώου τ'» (παρ.), (πηδώντας) από παλούκι σε παλούκι παλούκωσε τον κώλο του.
- παούκουμα, του: το παλούκωμα.
- παουκώνου: παλουκώνω, εμπήγω παλούκια.
- παουμαρ^ε ά, η: η παλαμαριά, ξύλινο όργανο θερισμού που εφάρμοζε στην παλάμη.
- παραδάγκαου, του: έτσι ονόμαζαν οι Καβακλιώτες την αμυγδαλίτιδα.
- παρακαού: παρακαλώ.
- παραουαού: παραλαλώ, λέω ανυπόστατα, εκφράζομαι ανόητα.
- παραουαλιά, η: παραλαλιά, ανόητη έκφραση.
- παρτσαούδ', του: το κουρελάκι.
- πέταου, του⁷³: το πέταλο.
- πιαού: πιλαλώ, τρέχω. «Πιάλια να προυλάβ'ς».
- πιδίκουμα, του: το μπέρδεμα των ποδιών (πεδίκλωμα).
- πιδικουσ^ε ά, η: η τρικλοποδιά.
- πιδικώνου, -ουμι: μπερδεύω, -ομαι στα πόδια (από το ρ. πεδικλώνω⁷⁴).
- πιζουούδ', του: (υποκ.) το μικρό πεζούλι.
- πιούμι: αποκρίνομαι (από το απολογούμαι). «Φώναξα, δεν πιήθ'κι (= αποκρίθηκε) κάνας».

68. Πρβλ. Προμπονά Ι., ό.π., σ. 516.

69. Βλ. Heisenberg A., ό.π., σ. 95, Ήμελλου Στ., ό.π., Προμπονά Ι., ό.π.

70. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., «Νεσελλην. φων.» ό.π., σ. 193.

71. Βλ. ό.π., Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 160.

72. Πρβλ. Κοντοσόπουλου Ν., «Παρατηρήσεις εις... Δ. Κρήτης», ό.π., σ. 327.

73. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π.

74. Βλ. Χατζηδάκι Γ., Einleitung in die Neugriechische Grammatik, σ. 154.

πιτάουμα, του: πετάλωμα.

πιταουτής, ι: ο πεταλωτής.

πιταώνου: πεταλώνω. «Σ'κών' του ουβάλ' του πουδάρ' τ' να του πιταώσ'ν, σ'κών' κι η ζιάβα» (παρ.), σηκώνει το πόδι του το βουβάλι για να το πεταλώσουν, το σηκώνει και ο βάτραχος. Λέγεται στην περίπτωση που η συμπεριφορά κάποιου δεν ανταποκρίνεται στις δυνατότητές του.

πουαδούδα, η: η μικρή πουλάδα.

πουακίδα, η: η πουλάδα.

ποαρούδ', του⁷⁵: το πουλαράκι. «Ιένντσι η φουράδα ένα πουαρούδ'».

πουού⁷⁶: πωλώ.

πουούδ', του: το πουλάκι (συνήθως τα μικρά κοτόπουλα). «Γάισα τα πουούδια κι τ' αρνίθια».

πουρδαουάς, ι: ο κλανιάρης.

πόχιρου, του⁷⁷: το απλόχερο. «Ένα πόχιρου στιάρ'», ένα απλόχερο σιτάρι.

προυσκέφαου, του: το προσκεφάλι, το μαξιλάρι.

πχάκα, η: η πλάκα.

πχακός, ι: ο φράχτης (από το πλέκω). «Σύρι στουν πχακό να μάισ'ς αραβίκια», πήγαινε στο φράχτη να μαζέψεις ραδίκια.

πχάκουμα, του: το πλάκωμα.

πχακώνου⁷⁸: πλακώνω.

πχατάρ', του: το πλατάρι, το πτερύγιο.

πχαταρούδ', του: (υποκ.) το μικρό πτερύγιο.

πχάτ'ς, ι: η ωμοπλάτη. «Κρούθκα στουν πχάτ'», χτύπησα στην ωμοπλάτη σαπόξυου, του: το σάπιο ξύλο· έτσι έλεγαν και τις πυγολαμπίδες γιατί τάχα σάπια ξυλαράκια ήταν αυτά που έλαμπαν.

σέουα, η⁷⁹: η σέλλα.

σκάουα, η⁸⁰: η σκάλα.

σκαουπάτ', του: το σκαλοπάτι.

σκαουσ ε ά, η: η σκαλωσιά.

σκαώνου: σκαλώνω.

ουδ. σκυόγρουνου, του⁸¹: (σκύλος + γουρούνι), βρισιά προς άσχημο και κακό άνθρωπο.

75. Πρβλ. Heisenberg A., ό.π., σ. 98, Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 33, Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 60.

76. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30.

77. Πρβλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ.32, Κοντοσόπουλου Ν., «Νεοελλην. φων.» ό.π., σ. 194.

78. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 31, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π.

79. Πρβλ. Προμπονά Ι., ό.π., σ. 515.

80. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 193.

81. Πρβλ. Σιγάλα Α., ό.π., σ. 207, Κοντοσόπουλου Ν., «Παρατηρήσεις εις... Δ. Κρή-

- σκυόδουντου, του: δόντι σκύλου, κυνόδους και γενικά άκομψο δόντι.
 σκυουλυχτού: γαβγίζω. «Να σκυουλυχτήσ' κι να βγει η ψ'χή τ'» (κατάρα).
 σκυουμάλλια, τα: τα άσχημα μαλλιά σαν του σκύλου.
 σκυουντάμαρου, του: το σκυλίσιο σόι (χρησ. για βρισιά).
 σκυόσκατου, του: το περίττωμα του σκύλου.
 σκυότριχα, η; η σκυλίσια τρίχα.
 σταφυούδ', του: το σταφυλάκι.
 στραβόξυου, του: το στραβόξυλο (χρησ. κυριολεκτ. και μεταφ.).
 στρόγγυους, ι⁸²: ο στρόγγυλος. «Στρόγγυου κιφαούδ' έχ' ι αντρούτς μ'»,
 στρόγγυλο κεφαλάκι έχει ο αντρούλης μου. (Χαϊδευτική έκφραση προς
 μικρό παιδί).
 στρουγγυουπρόσουπους, ι: ο στρογγυλοπρόσωπος.
 συκόφυου, του⁸³: το συκόφυλλο.
 συναουάζου: συναλλάζω, αντικαθιστώ.
 τανάσκιουα⁸⁴: ανάσκελα. «Χίλια τανάσκιουα, χίλια ταπίκπα», έκφραση
 που σημαίνει ότι όλα είναι άνω κάτω.
 τζαντίουα, η: η τσαντίλα που χρησιμεύει για αποστράγγιση τυριού.
 τιντόσκυου, του: το σκυλί της τέντας (: γύφτικο τσαντήρι).
 τούπα, η: η τουλούπα μαλλιού. «Έχου δυο τούπες μαλλί να γνέσου 'κόμα».
 τραπιζουμάντηου, του⁸⁵: το τραπεζομάντηλο.
 τρέουα, η: η τρέλλα.
 τριός, ι⁸⁶: ο τρελλός. «Τριός άθραπους».
 τριουάθ'κα: τρελλάθηκα. «Άφκι τουν να φύβγ', τριουάθ'κιν», άστον να
 φύγει, τρελλάθηκε.
 τριουαμάρα, η: τρέλλα μεγάλου βαθμού. «'ν τριουαμάρα πώχ' αυτός, δε
 φκιάν' προυκουπή».
 τριούτσ'κους, ι: ο τρελλός (ειρων.) «Είνι καμόσου τριούτσ'κους», είναι
 λιγάκι τρελλούτσικος.
 τσαουπατού: τσαλαπατώ, ποδοπατώ, εξευτελίζω. «Μι τσαουπάτσι, δε μι
 ουγάριασι ντιπ», με εξευτέλισε, δε με λογάριασε καθόλου.
 τσαουπατιέμι: κινούμαι εναγώνια. «Ία που τ' μάζισι κι τσαουπατιέσι
 έτσ'», για πού ετοιμάζεσαι και κινείσαι τόσο εναγώνια;

της» ό.π., σ. 327, Ήμελλου Στ., ό.π., σ.39. Οι Καβακλιώτες πάντως χρησιμοποιούν το «συου» ως α' ή β' συνθετικό, ειδική λένε «σκ'λί».

82. Πρβλ. Heisenberg A., ό.π., σ. 95.

83. Πρβλ. Προμπονά Ι., ό.π., σ. 515.

84. Πρβλ. Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 162.

85. Πρβλ. Σιγάλα Α., ό.π., σ. 207.

86. Πρβλ. Παπαδοπούλου Α., ό.π., σ. 32.

- τσαουπάτ'μα, του: το τσαλαπάτημα, ποδοπάτημα.
 τσαουπατούρα, η: η εναγώνια κινητικότητα. «Είχαμι τσαουπατούρα, ώσου να καταφέρουμε τ' δ'λειά».
 τσιουγκαρόσκυου, του: Αυτός που περιφέρεται εδώ κι εκεί αναζητώντας κρέας, όπως το σκυλί.
 τσιουμπανόσκυου, του: το τσοπανόσκυλο.
 τυρόγαου, του⁸⁷: το τυρόγαλα.
 τυφχός, ι⁸⁸: ο τυφλός. «Στα γκαβά σ' κι στα τυφχά σ'», υβριστική έκφραση.
 τυφχουπόντικας, ι⁸⁹: ο ασπάλαξ.
 τυφχόφιδου, του⁹⁰: το φίδι τυφλίτης.
 φανέουα, η⁹¹: η φανέλλα.
 φιού: φιλώ. «Θαμάζιτι κι του φιουά», εκπλήττεται και το φιλά.
 φιόρα, η: η φλογέρα.
 φουκαού⁹²: σκουπίζω, από το φιλοκαλώ⁹³.
 φουκάουα, η: η σκούπα, από το φιλοκάλιον^{93α}.
 φουούδα, η: η φωλίτσα. «Νια φουούδα μι αυγούδια», μια φωλίτσα με μικρά αυγά.
 φχουρί και φουρί, του: το φλουρί. «Στόλτζαν τ' αστήθια τ'ς μι φουρ εά».
 φύου, του⁹⁴: το φύλλο. «Φουκαούσα τα φύουα που ξείραν», σκούπιζα τα φύλλα που έπεσαν.
 χαμήουμα, του: το χαμήλωμα.
 χαμηός, ι: ο χαμηλός.
 χαμηώνου: χαμηλώνω.
 χαμουιού: χαμογελώ.
 χαουάζ', του: το χαλάζι.
 χάουασμα, του: το χάλασμα.
 δα χαουάσου⁹⁵: θα χαλάσω.
 χιώνα, η⁹⁶: η χελώνη.
 χουντροκέφαους, ι: ο χοντροκέφαλος, ο πείσμων.

87. Πρβλ. Heisenberg A., ό.π., σ. 92.

88. Βλ. Κοντοσόπουλου Ν., «Νεοελλ. φων.» ό.π., σ. 194.

89. Βλ. ό.π.

90. Βλ. ό.π.

91. Πρβλ. Κωστάκη Αθ., ό.π., σ. 161.

92. Πρβλ. Heisenberg A., ό.π., σ. 95, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π., σ. 193.

93. Βλ. Κρεκούκια Δ. Α., «Αρχαιοπινή στοιχεία στο αγροτοποιομενικό λεξιλόγιο της Λήμνου», Λεξικογραφικόν Δελτίον, τ. ΙΔ' (1982), σ. 19.

93α. Βλ. Κρεκούκια Δ.Α., ό.π., σ. 16.

94. Πρβλ. Ανδριώτη Ν., ό.π., σ. 30, Προμπονά Ι., ό.π., σ. 519.

95. Πρβλ. Κωστάκη Αθ., ό.π.σ. 161.

96. Πρβλ. Φιλήντα Μ., ό.π., σ. 68, Κοντοσόπουλου Ν., ό.π.